

EDO consult

Lai
nepatīkams piedzīvojums
neklūst par
ieilgstošu traģēdiju

Dažas

2008.gada mācības pēc-COVID-19 nākotnei

1

Andris Miglavs,
SIA EDO Consult partneris, ekonomists
2020/04/16

Nepatikšanas ar piedzīvojumu piegaršu

- ▶ Jau 2 mēnešus **pasaule gandrīz apstājusies**, bet
 - ▶ neskaitot tos dažus miljonus saslimušo (nav pat 1 % no kopējā mirušo skaita pasaulē) un tos dažus desmitus miljonus medicīniskajā cīņā iesaistītos
 - ▶ **visi pārējie miljardi** ir izdzīvojuši un turpina dzīvot – paēduši, nenosaluši un pie samērā labas veselības. Varbūt pat labākas kā PIRMS.

- ▶ Vairumam sabiedrības pašlaik vēl tik kā **atpūtiņš** piedzīvojums ar nelielām nepatikšanām un neērtībām
 - ▶ dzīves ritma un patēriņa paradumu maiņa
 - ▶ pielāgošanās jaunam formātam darba darīšanai
 - ▶ neplānota atpūta un laiks nepadarītajiem darbiem
 - ▶ tomēr vietām - **spalgs trauksmes zvaniņš**: darbs un ienākumi

- ▶ To pārsver **kopdarbības sajūta apdraudējuma novēršanai**, jauno ikdienas izaicinājumu risināšana
 - ▶ **Mēs visi darām kopēju darbu.** Glābjam sevi un visu cilvēci. Kā 1991. gadā barikāžu laikā
 - ▶ Un **vēl nedomājam – kā pelnīsim pēc 2 mēnešiem**

Latvija ir patiesi laba valsts ar lielisku sabiedrību! Tomēr reizēm tā tracina...

- ▶ **Esam demokrātiska valsts.**
 - ▶ Sabiedrība un vara krīzē pieņem kopējus, brīžiem pat ne ļoti nokavētus lēmumus visu indivīdu un sabiedrības lielajās kopinteresēs
 - ▶ Ārkārtas stāvoklis
 - ▶ PAŠ- izolācija
 - ▶ Atbalsta pasākumi biznesam – kredītu garantijas, dīkstāves pabalsti, nodokļu termiņi
- ▶ **Sabiedrība apzinīgi pilda norunāto**
 - ▶ Ir tikai daži sodīti pārkāpēji
- ▶ **Valstī ir krīzēs rūdīta, tomēr ne vieda valsts vara**
 - ▶ Spēj pieņemt dažus ne ļoti patīkamus, bet vajadzīgus lēmumus.
 - ▶ Mums tomēr tikai daži atzīti mirušie, un sabiedrība nedzīvo nāves gaidās
 - ▶ **Tomēr joprojām neprot domāt par nākotni, piemēram**
 - ▶ **I.Viņķele 30. martā: Pagarināsim ĀS vēl par 3 mēnešiem, jo vēl ielidos repatrianti un mēs nezinām cikus viņi aplipinās!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!**
- ▶ Reālie izaicinājumi vēl gaida **risinājumus**
 - ▶ **Lai novērstās maziespējamās nāves bailes nepāraug vispārējās bailēs par izdzīvošanu ekonomiski**
- ▶ **Labsajūta**– kā šodienas ekonomikas zinātnes un izpratnes izaicinājums

2009 un 2020: paralēles un atšķirības

2009	2020	C-19 rezultāts LV ekonomikai
Plīsa burbulis un apstājās finansēšana, sabruka patēriņš	Atnāca vīruss un ierobežoja kustību un saskarsmi. Bailēs sabrūk patēriņš	Daudziem zaudēts darbs
Samazinājās ekonomikas produkts. ➤ par 20 % 3 gadu laikā	Samazinājās ekonomikas produkts ➤ Prognoze – par 6-15 % gada laikā	Samazinās publiskais un biznesa budžeti
Politiski nolemta darba tirgus korekcija: ➤ štatu samazināšana ➤ algu devalvācija par 15 %. ➤ 100 LVL programma	Jau notiekoša darba tirgus korekcija- ➤ bezdarbnieku straujš pieaugums ➤ dīkstāves pabalsti ➤ atbalsts	Samazinās atalgojuma budžets. Pieaug budžeta sociālās izmaksas
Kredītu tirgus krīze. ➤ Visa veida īpašumu atņemšana biznesam un mājsaimniecībām.	Kredītu tirgus krīzes risks vēl priekšā	Vai ar garantijām un atlikšanu pietiks?

2009 un 2020: paralēles un atšķirības

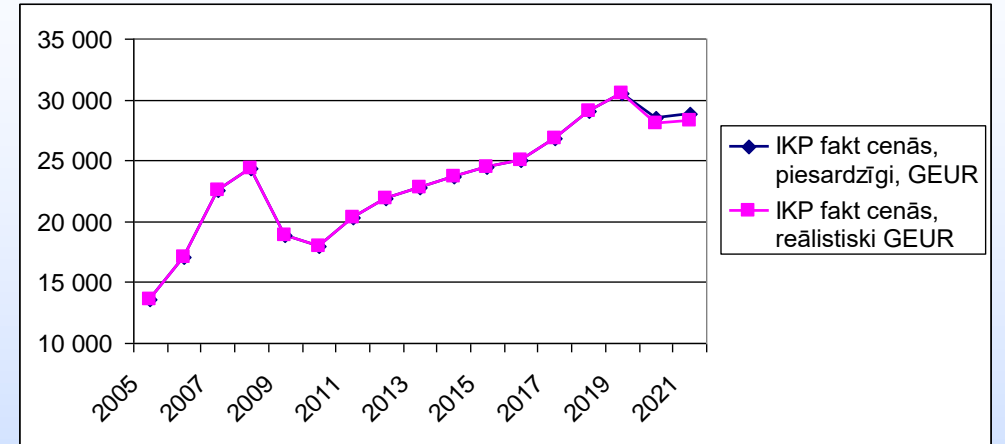
2009	2020	C-19 rezultāts LV ekonomikai
Finansēšana <ul style="list-style-type: none"> ➤ LV izcīna īpašu SVF un EK palīdzības programmu aizdevuma formā ➤ LV palielina nodokļus 	Finansēšana <ul style="list-style-type: none"> ➤ ES finansu atbalsts. LV pieejama daļa no ES finansiālās palīdzības paketes Covid-19 seku mazināšanai 	<ul style="list-style-type: none"> - Būs pieejami ES aizdevuma resursi <ul style="list-style-type: none"> ➤ Bet – aizdevums būs jāapkalpo un jāatdod - Biznesam un cilvēkiem jāvelk ārā savi uzkrājumi – palīdzības grantu nebūs
Migrācija un pilsoņu ienākumi <ul style="list-style-type: none"> ➤ LV cilvēki migrē uz stiprākām ekonomikām 	Migrācijas iespējas <ul style="list-style-type: none"> ➤ fiziski un ekonomiski ierobežotas, pat – aizliegtas 	Darba tirgus un ienākumu adaptēšana LV iekšienē
Izcelsme: <ul style="list-style-type: none"> ➤ plašais finanšu burbulis ➤ LV konkurētspējīgs algu pieaugums 	Izcelsme: <ul style="list-style-type: none"> ➤ mikrobi ➤ bailes 	Koprezultāts ļoti līdzīgs <ul style="list-style-type: none"> ➤ dziļa ekonomikas korekcija ➤ dzīves līmeņa kritums ➤ rāpšanās ārā no bedres

Mēs esam gatavāki.

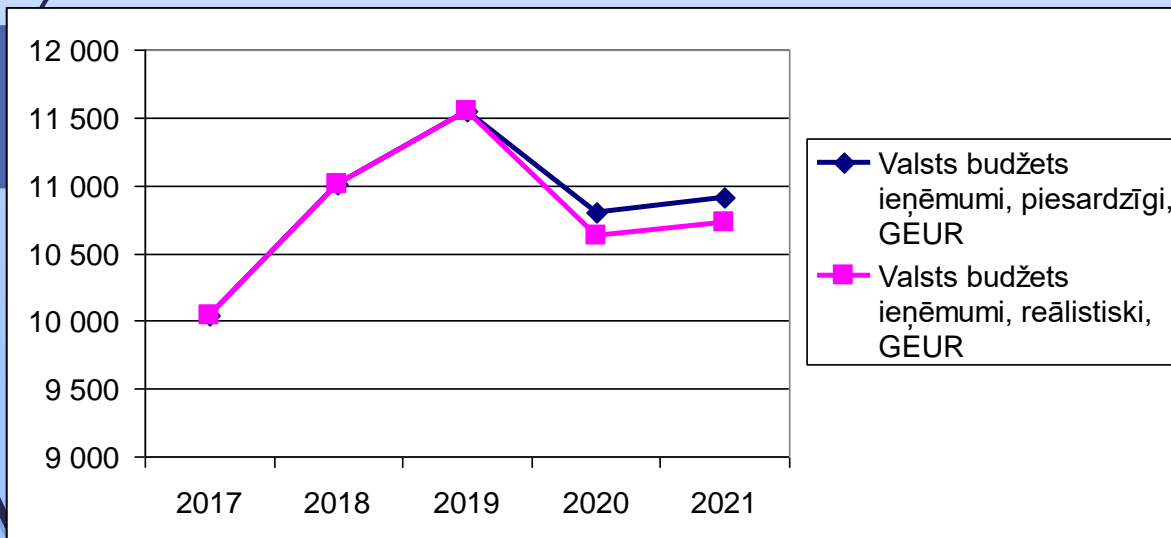
Tas tomēr maksās

► Mums jābūt gataviem maksāt ar savu labklājību par baiļu no nāves mazināšanu

- LV maksājamās cenas prognoze 2-4 GEUR, atkarībā no ES ĀS ilguma un stipruma
 - Vidēji 1-2 KEUR uz katru LV iedzīvotāju, 2-4 KEUR uz katru strādājošo
 - Latvijai cena ir ~ 1GEUR par 1 Eiropas ĀS mēnesi.

6

► Tas atsauksies uz budžeta ieņēmumu iespējām

- 2020. gadā resursi samazināsies varbūt pat par 900 MEUR
- Arī 2021.gadā vēl nerasnīsim 2018.gada ieņēmumu potenciāla līmeni

Mēs esam gatavāki. Bet patiesās nepatikšanas vēl priekšā

➤ Kā maksāsim?

➤ Budžeta sekvestrēšana

➤ Varbūt par 10%? Gan eksperti no LB un FM izmodelēs

➤ Atalgojumu samazināšana faktiski visā LV ekonomikā

➤ Ar 10 % gada ilgumā var nepietikt.

➤ Kādu biznesa vienību slēgšana, citu pārmainīšana un iekonservēšana

➤ Primāri- izklaides un transporta nozarēs, bet arī preču ražošana, pakalpojumi un tirdzniecība. **Neskarto nozaru nebūs!!!**

➤ Pasaule būs cita. Būs jāmācās un jāattīsta jaunas lietas

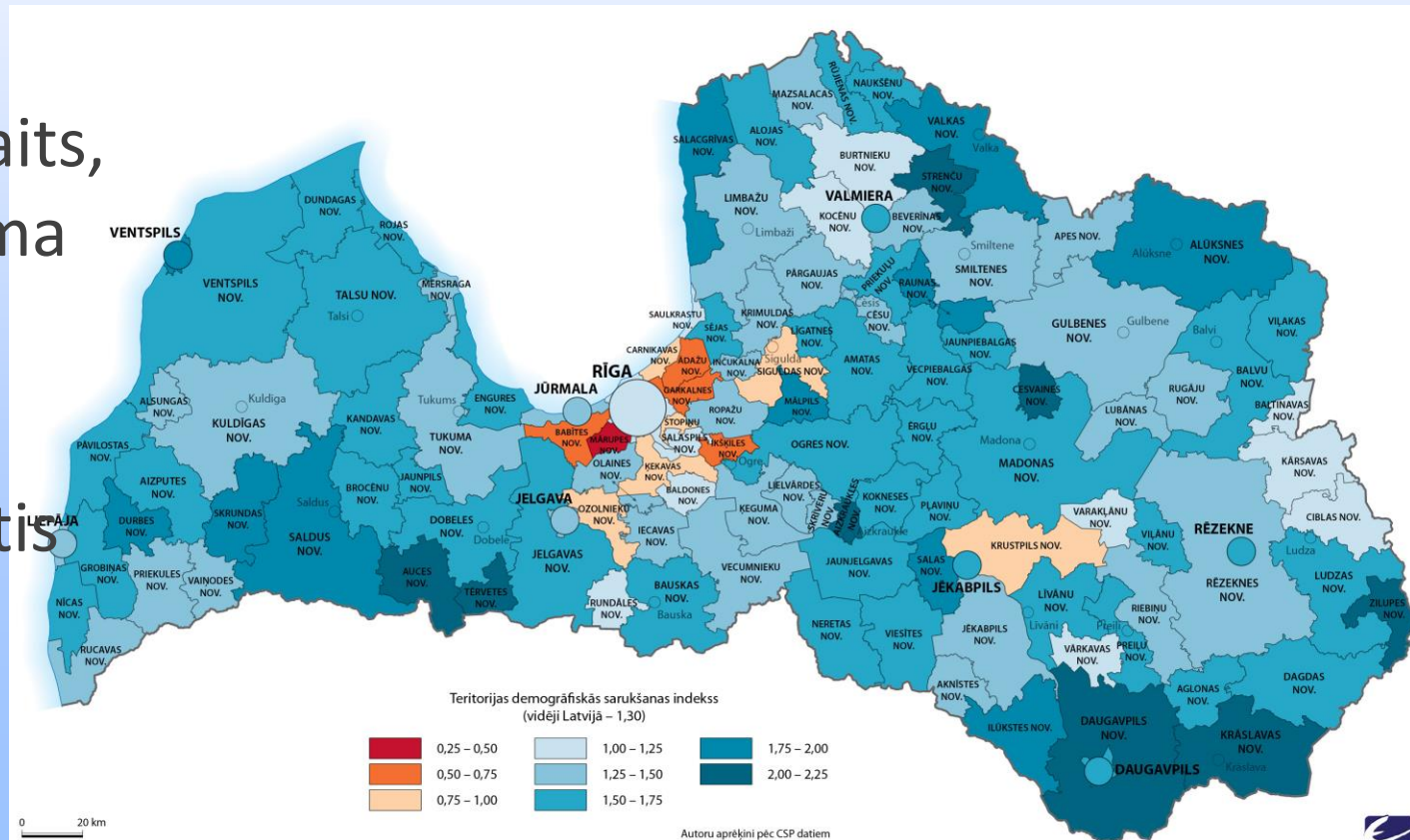
➤ gan jaunas prasmes attālinātās biznesa prakses tālākai attīstībai

➤ gan jaunu nodarbjū vajadzība

Centrs un perifērija. Latvijas sarukšana

- Pēc 2008. gada krīzes visa Latvija (izņemot 11 teritorijas) saruka demogrāfiski (samazinājās iedzīvotāju skaits, viņi novecoja un mazāk dzima bērni). Vidēji 1,3 reizes
- Daudzviet pat >2 reizes
- Mēs tādas esam tikai 2 valstis ES - arī LT

- Jau 1,5 gadus ilgumā cenšamies mainīt robežas un deputātu skaitu
- Neko neesam izdarījuši perifēriju attīstības vektora maiņai

2 (divi) izaicinājumi un 2 (divi) jautājumi

- ▶ **Biznesā būt efektīvākiem** par citiem
 - ▶ jauni produkti un efektīva to ražošana
 - ▶ jaudīgāka pārdošana – tirgus būs jāatgūst
 - ▶ Konkurētspējīgāka nodokļu un sociālā atbalsta sistēma
- ▶ **Gudri pārļaut izolācijas šoku**
 - ▶ cilvēkus neizlikt no mājokļiem, kas ieķīlāti bankām
 - ▶ neatņemt DARBA ienākumu perspektīvu darbiniekiem un BIZNESA perspektīvu uzņēmējiem
- ▶ **Kāpēc ĀS laikā neierobežo “kuponu griešanas” biznesu ?**
 - ▶ **bankām** – vispārēji iesaldējot uz ĀS laiku pamatsummu atmaksas pienākumu VISIEM un samazinot procentu likmes par ~ 40 % par laiku ĀS + 3 mēneši.
 - ▶ **iznomātājiem** – VISPĀRĒJI samazinot nomas maksas par visu, kas pārsniedz iznomātāja īpašuma tiešās apsaimniekošanas izmaksas.
- ▶ **Kāpēc mēs esam tik mierīgi??? Un nedomājam, kā mazināt bedri???**
 - ▶ **Cita starpā**
 - ▶ Naftas cenas samazinājušās par 210 USD/t
 - ▶ iespēja maksāt savam un nevis RU un SA budžetiem...